

Wyrok z dnia 19 grudnia 1996 r.
I PKN 23/96

Jeżeli prawo pracownika do premii wynika z umowy o pracę, to niekorzystna zmiana regulaminu premiowania może nastąpić tylko za jego zgodą wyrażoną w porozumieniu zmieniającym umowę lub w drodze wypowiedzenia warunków płacy (art. 42 KP).

Przewodniczący SSN: Józef Iwulski, Sędziowie SN: Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Walerian Sanetra.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 1996 r. sprawy z powództwa Janiny P. przeciwko "E." SA w K. i "E." SA Oddział Budownictwa w K. o premię, na skutek kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach z dnia 24 kwietnia 1996 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach z dnia 24 kwietnia 1996 r. [...], w sprawie z powództwa Janiny P. przeciwko "E." SA w K. i "E." SA Oddział Budownictwa w K. o wyrównanie premii za II półrocze 1990 r.

W kasacji zarzucono rażące naruszenie art. 78 KP (w brzmieniu obowiązującym przed zmianą) i art. 381 oraz art. 389 KPC (w brzmieniu obowiązującym przed zmianą) i wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Skarżący podniósł, iż rozpoznając sprawę po raz pierwszy Sąd Wojewódzki wyrokiem z dnia 22 marca 1995 r. uchylił wyrok Sądu I instancji oddalający powództwo i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd Wojewódzki przyjął wówczas, iż powódka ma prawo do spornej części premii i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania w celu ustalenia jej wysokości. Rozpatrując sprawę ponownie Sąd Rejonowy po raz drugi oddalił powództwo, a Sąd Wojewódzki zaskarżonym wyrokiem oddalił rewizję powódki od wyroku Sądu I instancji. Sąd Wojewódzki podzielił pogląd Sadu Rejonowego, powołując się ponadto na wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawie APr 8/95, że wprowadzony dnia 28 grudnia 1990 r. aneks do regulaminu premiowania z dnia 1 lipca 1990 r. mógł go skutecznie zmienić. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego ten aneks nie miał wstecznego działania, gdyż premia stała się wymagalna dnia 1 stycznia 1991 r. Sąd Wojewódzki podniósł także, iż ta zmiana regulaminu premiowania wprowadza uzależnienie wysokości premii od osobistego wkładu pracy, ocenianego przez dyrektora zakładu pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona.

Uznając, że powódka nie ma prawa do spornej premii, Sąd Wojewódzki rażąco naruszył art. 387 KPC w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 1996 r. (ustawa z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie KPC... - Dz. U. Nr 43, poz. 189). Był on bowiem związany poglądem prawnym tego Sądu wyrażonym w pierwszym wyroku w tej sprawie. Odpowiednio odnosi się to do Sądu Rejonowego ponownie rozpoznającego sprawę.

Trafne są także zarzuty kasacji dotyczące rażącego naruszenia prawa materialnego. Jak słusznie przyjął Sąd Wojewódzki rozpoznając sprawę po raz pierwszy, postanowienie części IV pkt 1 lit. c regulaminu premiowania z dnia 1 lipca 1990 r. uzależniało nabycie przez pracownika prawa do spornej premii - zwanej premią dodatkową - od uznania zakładu pracy. Jednakże w razie podjęcia decyzji o jej wypłacie, wysokość premii winna być ustalona według zasad wynikających z pkt a i b tego postanowienia. Uznaniowość istniała zatem tylko co do przyznania premii, natomiast jej wysokość wynikała z regulaminu premiowania. Nie jest to częsty w praktyce sposób ustalania przesłanek prawa do premii (uznaniowy co do prawa i związany co do wysokości), ale to strona pozwana ułożyła taki regulamin i musi ponosić tego konsekwencje. Przyznanie powódce premii (dodatkowej) w kwocie niższej (jej zdaniem) niż wynikająca z tego regulaminu premiowania powoduje konieczność dokonania przez Sąd ustaleń, czy twierdzenie powódki jest uzasadnione oraz jaka kwota jej się ewentualnie należy.

Trafnie podniesiono w kasacji, że aneks z dnia 28 grudnia 1990 r. nie ma zastosowania do powódki. Wynika to z dwóch argumentów. Aneks ten dotyczy osób wymienionych w cz. IV pkt 1 lit. a i b regulaminu i wprowadza wobec nich uznaniowość co do wysokości premii (nie zmieniając zasady wynikającej z cz. IV pkt 1 lit. a i b, że co do prawa do niej uznanie nie ma zastosowania). Postanowienia regulaminu zawarte w cz. IV pkt 1 lit. a i b regulaminu nie zostały wprost uchylone i skoro dotyczące powódki postanowienie cz. IV pkt 1 lit. c odwołuje się do tych dwóch postanowień (lit. a i b), to mają one nadal do niej zastosowanie.

Po wtóre, należy stanowczo sprzeciwić się możliwości niekorzystnej dla pracownika, ze skutkiem wstecznym, zmiany przez pracodawcę regulaminu premiowania w trakcie okresu, w którym nabywa on prawo do premii. W sprawie nie zostało ustalone, czy prawo powódki do premii wynikało tylko z regulaminu premiowania, czy także z umowy o pracę. Jeżeli bowiem prawo do premii wynikało z umowy o pracę, to niekorzystna zmiana warunków jej przyznawania może nastąpić tylko za zgodą pracownika (porozumienie zmieniające lub wypowiedzenie warunków płacy i brak sprzeciwu pracownika - art. 42 KP). W tym przypadku jednostronne zmiany regulaminu (niekorzystne dla pracownika) wprowadzone przez pracodawcę są nieważne. Jeżeli natomiast umowa o pracę nie przewiduje prawa do premii (nie odsyła do regulaminu premiowania), to pracodawca może jednostronnie zmienić regulamin premiowania na niekorzyść pracownika, ale tylko ze skutkiem na przyszłość, licząc od dnia dokonania tej zmiany. Poglądy obu Sądów, według których pracodawca może na kilka dni przed upływem okresu premiowego zmienić regulamin premiowania na niekorzyść pracownika, rażąco naruszają prawo. Do czasu tej zmiany pracownik nabywał bowiem ekspektatywę prawa do premii i nie może być jej pozbawiony przez drugą stronę stosunku zobowiązaniowego. Pracownik od początku okresu, za który może nabyć

prawo do premii, zna warunki jej przyznawania (określone w regulaminie premiowania) i postępuje stosownie do nich. Zmiana regulaminu przed końcem tego okresu powoduje, że jego zachowania uzyskałyby inną kwalifikację prawną. W ten sposób następuje wsteczne działanie zmiany regulaminu, które nie może być akceptowane.

Z tych względów na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC orzeczono jak w sentencji.

=====